

Professionalisering en richtlijnontwikkeling in de jeugdzorg

INTERVIEW MET KINDER- EN JEUGDPSYCHOLOOG FLIP DRONKERS

In september 2004 werd Nederland opgeschrikt door de dood van de peuter Savanna uit Alphen aan den Rijn die door haar ouders om het leven werd gebracht. Eind 2006 maakte het Openbaar Ministerie bekend over te gaan tot vervolging van de gezinsvoogd. Uiteindelijk oordeelde de rechter dat de betreffende jeugdzorgmedewerkster niet strafbaar was, maar wel beter had kunnen handelen. De zaak heeft in de jeugdzorg veel stof doen opwaaien en heeft een aantal processen versneld. De jeugdzorgmedewerkster had dus anders moeten handelen, maar hoe dan? Minister Rouvoet presenteerde een Actieplan Professionalisering Jeugdzorg. Daarin staat een kadering van het professionele handelen in de jeugdzorg centraal. Beroepsorganisaties, cliëntenorganisaties geven gezamenlijk met het ministerie en ondersteund door het Nederlands Jeugdinstituut invulling aan de professionaliseringsslag in de jeugdzorg. Flip Dronkers, projectleider Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg, Kinder- en Jeugdpsycholoog en bestuurslid van het NIP, licht een en ander toe.

Door: H. van Veenendaal

De jeugdzorg is veel in het nieuws en meestal niet op een positieve manier. Dat heeft effect op de professionals die in de jeugdzorg werken. Dronkers houdt een pleidooi voor het in ere herstellen van de relatie cliënt-professional: 'Het ontbreekt professionals aan beroepstrots', stelt Dronkers. 'Men werkt in een enorm belangrijke sector, maar men durft er bijna niet meer voor uit te komen. Dat moet veranderen. Er moet een balans bestaan tussen de professionele autonomie en de regels waaraan men zich dient te houden. Die professionele autonomie dient daarvoor versterkt te worden en gedeeltelijk in de plaats te komen van protocollen en werkaanwijzingen die van buitenaf aan jeugdzorgprofessionals zijn opgelegd. Laatst hadden we een discussie met

gedragswetenschappers die voor de Bureaus Jeugdzorg werken. Zij gaven aan zelf nauwelijks cliënten te zien, ook niet wanneer ze twijfelen aan de beoordeling van anderen. Uiteindelijk tekenen ze behandeladviezen tegen hun zin en zonder een goede beoordeling van de situatie. Dit is tekenend voor het gebrek aan professionele autonomie en het teveel aan regeldruk.'

Systeemfout

In de jeugdzorg lijkt er sprake van een systeemfout. Dronkers: 'De Bureaus Jeugdzorg concentreren zich in het vrijwillige kader primair op de indicatiestelling. Zij doen dit relatief los van scholen, consultatiebureaus en andere laagdrempelige functies in het normale leven van cliënten. Daardoor ontstaat de neiging om naar geïndiceerde hulpverleningsoplossingen te zoeken. Er wordt niet meer vanuit de eigen situatie van cliënten en hun omgeving gedacht. Het is de bedoeling dat de Centra voor Jeugd en Gezin ervoor gaan zorgen dat er naar laagdrempelige oplossingen wordt gezocht. Daar komt bij dat bij de Bureaus Jeugdzorg de meest deskundige professionals vaak niet aan de poort zitten. Screenings- en vragenlijsten dreigen dan een tekort aan deskundigheid op te vangen, terwijl ze in handen van minder opgeleide medewerkers eerder schadelijk dan behulpzaam zijn. Als je de meest deskundige medewerkers bij de voordeur zet, is dat een prettige en vertrouwenwekkende start voor je cliënten. Bovendien gaat het allemaal sneller, het draagt bij aan de broodnodige deregulering van de sector.'

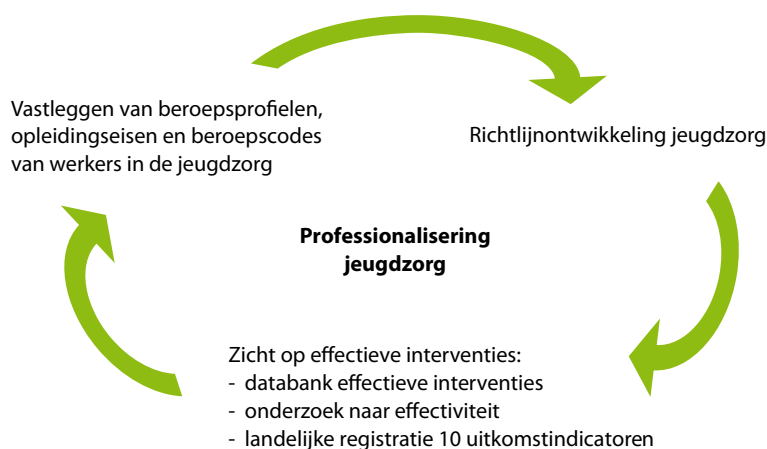
Effectieve jeugdzorg

Het verminderen van de regeldruk en het versterken van de professionele autonomie is

derhalve een grote uitdaging voor de jeugdzorg. Dat betekent ook dat de jeugdzorg veel beter kan en moet. De overheid, de beroepsorganisaties (NIP, NVMW, NVO en Phorza) en cliëntenorganisaties zijn het hierover met elkaar eens. Zij zijn dan ook in samenwerking met het Nederlands Jeugdinstituut diverse trajecten gestart. Feitelijk zijn er drie belangrijke onderdelen om te komen tot een effectieve jeugdzorg (zie figuur 1). Het eerste onderdeel gaat om het vastleggen van beroepsprofielen, opleidingseisen en beroepscode van werkers in de jeugdzorg. Dronkers: 'Omdat er relatief weinig medewerkers in deze sector zijn aangesloten bij een beroepsvereniging, vallen zij ook niet onder een vorm van tuchtrecht.

Daarom heeft de minister onlangs besloten een wettelijk verplichte beroepsregistratie in te stellen. Daarmee vallen in de toekomst alle hulpverleners in de jeugdzorg onder beroepscode en tuchtrecht. Uiteraard is het de vraag waarop de werkers in de jeugdzorg kunnen worden aangesproken. Hiervoor is nu onder andere een project gestart om te komen tot landelijke richtlijnontwikkeling voor de jeugdzorg.' De richtlijnontwikkeling houdt nauw verband met de beroepscode, volgens Dronkers. 'We moeten elkaar immers kunnen aanspreken op deskundig en zorgvuldig handelen. Richtlijnen zijn een goed instrument om hiervoor een gezamenlijk kader te scheppen. Jeugdhulpverleners dienen daar zelf het voortouw in te nemen, in samenwerking met de cliënten, hetgeen nu is gebeurd. Tot medio september coördineer ik in opdracht van het Nederlands Jeugdinstituut een voorstudie. We hopen daarna een traject af te leggen waarin de richtlijnontwikkeling en -implementatie voor de jeugdzorg is gegarandeerd.'

Als derde punt is het van belang beter zicht te krijgen op effectieve interventies in de jeugdzorg. Daarvoor wordt bij het NJi een databank beheerd, waarin door een onafhankelijke wetenschappelijke commissie gekeurde interventies worden opgeslagen. Daarnaast wordt er onderzoek uitgezet en vindt eind 2009 voor het eerst landelijke registratie plaats van tien resultaatindicatoren voor de jeugdzorg. Dronkers: 'Er worden in de jeugdzorg weinig randomized controlled trials uitgevoerd. Omdat veel interventies al heel lang worden toegepast, werken we met een methode die we Practice Based Evidence noemen (zie het artikel op pagina 4 van Tom van Yperen). Verder is het belangrijk dat er meer systematisch onderzoek wordt gedaan naar de effectiviteit van interventies in de jeugdzorg.

Figuur 1. Professionalisering jeugdzorg

Deskundig en zorgvuldig

Er zijn ambitieuze doelstellingen voor de professionalisering in de jeugdzorg geformuleerd. De contouren hoe deze doelstellingen kunnen worden bereikt, worden met de uitwerking van het plan van minister Rouvoet langzaam zichtbaar. Maar waar moet het toe leiden? 'Onlangs werd ik verrast door onderzoek onder cliënten: mijn beeld was dat cliënten effectieve hulp het belangrijkste vinden. Het blijkt echter dat ze de kwaliteit van ons handelen veel meer beoordelen op bejegening, samenwerking en de informatievoorziening. Heel belangrijk, maar ik vind het van groot belang dat we ons als professionals in de jeugdzorg ook kunnen verantwoorden naar cliënten toe over de effectiviteit

'Veel mensen in de jeugdzorg doen dingen waarvan ze zich afvragen of het niet beter zou moeten'

van ons handelen', zegt Dronkers. 'Cliënten moeten erop kunnen vertrouwen dat ze deskundige en zorgvuldige begeleiding krijgen. De keuze blijft bij de cliënt, maar dan moeten we als sector wel weten waar we over praten en kunnen uitleggen wat de opties zijn.'

Passie

'Wat mij drijft is dat de jeugdzorg een ongehoofd belangrijk sector is', vervolgt Dronkers. 'Het gaat over de ontwikkeling van kinderen, het gaat over kwetsbaarheid. Kinderen ontwikkelen zich snel en als er iets hapert, zijn ze afhankelijk van onze hulp. We kunnen het niet over doen. Stel, je bent een kind met een probleem, dan moet je die ene goede persoon wél tegenkomen. Mijn passie komt voort uit het feit dat ik onze sector hiermee zie worstelen, het kan nog zo veel beter!'